

Marco Siddi, vanhempi tutkija, Ulkopoliittinen instituutti

RANSKAN JA ITALIAN KIRISTYVÄT VÄLIT

EU-KUMPPANIT VAIKEILLA VESILLÄ

Vuoden 2018 puolivälissä muodostettu Italian hallitus on toistuvasti ollut riidoissa Ranskan kanssa, viimeksi italialaisen ministerin kiistanalaisten toimien vuoksi. Jännitteiden juuret ovat kuitenkin syvemmällä, ja niiden taustalla vaikuttavat näkemyserot Libyan ja maahanmuuton suhteen.

Ranskan hallituksen päätös vetää suurlähettiläänsä Italiasta 7. helmikuuta 2019 oli Rooman ja Pariisin välisten viimeaikaisten jännitteiden huipentuma. Se oli ennennäkemätön ele maiden välisissä suhteissa vuoden 1945 jälkeen ja huolestuttava merkki kahden Euroopan unionin perustajajäsenen keskinäisestä vihamielisyydestä.

Suora syy Ranskan päätökseen olivat Italian varapääministerin ja Viiden tähden liikkeen johtajan Luigi Di Maion kiistanalaiset puheet. Tammikuun lopussa Di Maio syytti Ranskan harjoittavan Afrikassa ”siirtomaapolitiikkaa”. Muutamaa viikkoa myöhemmin hän matkusti Ranskaan tapamaan keltaliivien radikaaleja jäseniä. Ruohonjuuritason poliittinen liike on synnyttänyt suuria mielenosoituksia ja vaatinut Ranskan

presidentin Emmanuel Macronin eroa. Ranskan hallitus katsoi Di Maion matkan puuttuvan Ranskan sisäisiin asioihin ja veti pikaisesti suurlähettiläänsä kotiin Roomasta.

Di Maion toimet kiristivät Ranskan ja Italian välisiä jännitteitä äärimmilleen, mutta kahdenväliset suhteet ovat olleet huonot jo pitkään. Merkittävät näkemyserot tulivat ilmi Libyan kriisin aikana. Vuonna 2011 Ranska kannatti äänekkäästi sotilaallista väliintuloa Libyassa. Italia, jolla oli toimiva suhde Gaddafin hallintoon, vastusti tätä. (Italia oli allekirjoittanut Libyan hallinnon kanssa ystävyys- ja yhteistyösopimuksen vuonna 2008.) Kireät välit jatkuivat, kun Ranska myöhemmin teki diplomaattisia aloitteita Libyan konfliktin ratkaisemiseksi ilman Italiaa – tärkeimpänä La Celle Saint-Cloudin

huippukokous heinäkuussa 2017. Libyaa koskevien erimielisyyksien taustalla vaikuttavat kilpailevat taloudelliset ja poliittiset intressit, jotka osin liittyvät kummankin maan siirtomaahistoriaan Pohjois-Afrikassa.

Ranskan ulkopoliitiikka toistuvasti moitteita Italian julkisessa keskustelussa, kun siirtolaaiskriisi alkoi vuodesta 2014 alkaen pahentua ja Libyasta muodostui tärkeä ja kuolemanvaarallinen reitti Eurooppaan pyrkiville ihmisille. Ranskan nähtiin ajaneen etunenässä länsimaiden sotilaallista väliintuloa, joka johti Libyan poliittiseen romahdukseen.

Emmanuel Macronin vaalivoitto vuonna 2017 valoi Roomassa toivoa suhteiden elpymisestä, sillä Italiaa hallitsi vielä tuolloin keskustavasemmistolainen koalitio. Ensi

töikseen Macron kuitenkin esti suunnitellun fuusion Italian valtio-omisteisen telakkayhtiön Fincantierin ja ranskalaisen STX-telakan välillä. Roomassa päätös nähtiin jo tehdyn sopimuksen rikkomisena, kun Italia sitä vastoin oli aikaisemmin hyväksynyt useiden italialaisten yritysten siirtymisen ranskalaisomistukseen. Macronin isännöimä Libya-huippukokous heinäkuussa 2017 aiheutti Italiassa lisää arvostelua.

Paikatakseen suhteitaan Roomaan, Macron myöhemmin salli uudet neuvottelut STX:n ja Fincantierin välisestä sopimuksesta, joka valmistui kahdenvälisessä huippukokouksessa syyskuussa 2017. Lisäksi vieraillessaan Roomassa vuoden 2018 alussa Macron ehdotti uutta Ranskan ja Italian välistä poliittista sopimusta, joka tehostaisi kahdenvälisiä yhteistyötä.

Jatkokeskustelut suunnitelmasta kuitenkin törmäsivät Italian politiikkaan. Maaliskuun 2018 parlamenttivaalien jälkeen populistinen Viiden tähden liike ja äärioikeistolainen Pohjoisen liitto muodostivat hallituksen. Pohjoisen liiton johtaja Matteo Salvini, joka on myös Ranskan äärioikeistojohdaja Marine Le Penin läheinen liittolainen, nimesi Macronin yhdeksi tärkeimmistä vastustajistaan eurooppalaisessa politiikassa ja arvosteli

rajusti tämän näkemyksiä. Macron vastasi tuomitsemalla Italian noussevan populismin aallon.

Tärkein kiista koski siirtolaispolitiikkaa. Vuoden 2011 arabikevään jälkeen Ranska alkoi pysäyttää junia Italian vastaisella rajalla estääkseen turvapaikanhakijoiden maahantulon, mikä nostatti Roomassa diplomaattisia vastalauseita. Sen seurauksena sadat siirtolaiset jäivät kuukausiksi jumiin rajalle, epävarmoihin olosuhteisiin.

Äskettäin jännitteet huipentuvat kesäkuussa 2018, kun Salvini sisäministerin ominaisuudessa sulki Italian satamat siirtolaisia kuljettilta laivoilta. Macron syytti Italiaa kyynisyydestä ja vastuuttomuudesta. Italian hallitus vastasi, ettei Ranska liioin ota vastaan turvapaikanhakijoita, eikä ole edes toteuttanut EU-tasolla sovittua taakanjakovelvollisuuttaan. Näiden paineiden vuoksi vuotuinen Italian ja Ranskan välinen huippukokous, vuonna 1981 alkanut perinne, jäi vuonna 2018 pitämättä.

Näin ollen Ranskan suurlähtetään vetäminen kotiin helmikuussa 2019 näyttäytyy lakipisteenä pitkään jatkuneessa välien kiristymisessä, joka kiihtyi Italian populistisen ja äärioikeistolaisen hallituksen muodostamisen jälkeen. Italian vankan Eurooppa-myönteisen presidentin Sergio Mattarellan

väliintulon ansiosta diplomaattinen kriisi oli ohi viikossa. Macronin ja Mattarellan välisen puhelinkeskustelun jälkeen Ranskan suurlähtetään palasi Roomaan, ja Mattarella lupasi vieraillla Ranskassa.

Kaikesta huolimatta Ranskan ja Italian välisten kiistojen taustasyöt edellyttävät syvempää hallitustason yhteistyötä. Tätä tuskin nähdään ennen toukokuun 2019 EU-vaaleja, joissa Macron, Salvini ja Di Maio kampanjoivat eri leireissä ja edustavat erilaisia visioita Euroopasta.

Jotta maiden kahdenvälinen suhde voitaisiin toden teolla elvyttää, olisi kyteviä erimielisyyksiä käsiteltävä avoimesti keskustellen. Tällä hetkellä Italian ja Ranskan välinen yhteistyö on elintärkeää EU:n lukuisten sisäisten ja ulkoisten haasteiden ratkaisemiseksi. Mikä tärkeintä, jos kahdenvälisiä vuoropuhelua edistetään etenkin humanitaaristen asioiden suhteen, Ranskan ja Italian sovinto on myös Libyan ja turvapaikanhakijoiden etu.